

Raport de monitorizare nr. 4
Elemente de propagandă, manipulare informațională și încălcare a normelor deontologiei jurnalistice în spațiul mediatic autohton

1 decembrie 2016 - 1 februarie 2017

Raportul a fost realizat de Centrul pentru Jurnalism Independent în cadrul Campaniei media împotriva informației false și tendențioase STOP FALS!, desfășurată de Asociația Presei Independente (API), Centrul pentru Jurnalism Independent (CJI) și Asociația VIP a Telejurnaliștilor Independenți din Moldova (ATVJI).

INFORMAȚII GENERALE

În perioada 1 decembrie 2016 - 1 februarie 2017, Centrul pentru Jurnalism Independent a monitorizat 12 instituții media - portaluri de știri și posturi TV - pentru a identifica dacă în materialele jurnalistice difuzate se conțin încălcări ale normelor deontologice și elemente de manipulare informațională. A fost analizat modul în care instituțiile de presă din Republica Moldova reflectă evenimentele de interes public major din domeniul politicii, economiei, politicii externe etc., dacă respectă normele jurnalistice referitoare la: verificarea informațiilor din câteva surse, pluralismul de opinii, asigurarea echilibrului în cazul știrilor conflictuale etc. Raportarea la Codul Deontologic și la lucrările științifice de referință a permis identificarea procedeelelor și tehnicilor de manipulare informațională folosite de mass-media din Moldova.

Scopul monitorizării:

De a stabili dacă mass-media, în abordarea subiectelor de interes public, respectă deontologia profesională saudacă, dimpotrivă, folosesc procedee de manipulare.

Monitorizarea a urmărit să scoată la iveală greșelile comise de jurnaliști, cu intenție sau fără, la relatarea faptelor, astfel încât studiile de caz și rapoartele de monitorizare să aibă un rol instructiv. Un alt scop al monitorizării este să contribuie la sporirea vigilenței consumatorilor de presă față de riscurile informării din surse nesigure și să-i ajute să înțeleagă în ce mod presa poate manipula, astfel încât ei să poată distinge între un produs jurnalistic manipulator și unul care reflectă echidistant realitatea.

Criteriile de selectare a instituțiilor de presă monitorizate:

- Aria de acoperire - națională
- Limba - română și rusă
- Impactul - tirajul și auditoriul

Instituțiile de presă monitorizate:

Audiovizual: Publika TV (știri de pe Publika.md), Prime TV, Jurnal TV, Accent TV, RTR (buletinele de știri produse în Republica Moldova), REN TV;

Presa online: Ziarulnațional.md, Pan.md; Gagauzinfo.md, Novostipmr.com, Sputnik.md, Deschide.md.

Notă:Jurnal TV a fost monitorizat până la 15 ianuarie 2017, atunci când,ca urmare a modificării grilei de emisie au fost sistate buletinele de știri.

Metodologie:

Au fost selectate evenimentele din domeniile politic, economic și social de interes public major care au avut loc în perioada monitorizării și a fost analizată modalitatea în care aceste evenimente au fost reflectate în media. Au fost analizate limbajul și imaginile folosite de jurnaliști, modul de selectare a evenimentelor pentru reflectare, corectitudinea citării surselor, tonalitatea expunerii etc. prin prisma Codului

Deontologic al Jurnalistului¹, ghidurilor și recomandărilor în domeniul presei responsabile și de calitate² și noțiunilor de **manipulare** și **propagandă**, în sensul oferit de Dicționarul de Sociologie³.

Manipularea este definită ca: „Acțiunea de a determina un actor social (persoană, grup, colectivitate) să gândească și să acționeze într-un mod compatibil cu interesele inițiatorului, iar nu cu interesele sale, prin utilizarea unor tehnici de persuasiune, care distorsionează intenționat adevărul, lăsând impresia libertății de gândire și de decizie. Spre deosebire de influența de tipul convingerii raționale, prin **manipulare** nu se urmărește înțelegerea mai corectă și mai profundă a situației, ci inculcarea unei înțelegeri convenabile, recurgându-se la inducerea în eroare cu argumente falsificate, cât și la apelul la palierele emoționale non-raționale”.

Propaganda: „Activitatea sistematică de transmitere, promovare sau răspândire a unor doctrine, teze sau idei de pe pozițiile unei anumite grupări sociale și ideologii, în scopul influențării, schimbării, formării unor concepții, atitudini, opinii, convingeri sau comportamente. Propaganda se realizează astfel, încât să conducă la realizarea scopurilor și intereselor grupului pe care îl servește, neexistând o propagandă neutrală valoric sau una obiectivă”.

Principalele subiecte monitorizate în perioada 1 decembrie 2016 - 1 februarie 2017:

- Validarea alegerilor prezidențiale de către Curtea Constituțională, 13 decembrie 2016;
- Adoptarea în prima lectură a proiectelor de lege cu privire la amnistia fiscală și liberalizarea capitalului, 16 decembrie 2016;
- Protestele angajaților din învățământ, 17 ianuarie 2017;
- Declarația președintelui Igor Dodon privind anularea Acordului de Asociere la UE, 17 ianuarie 2017;
- Bilanțul activității Guvernului la un an de la învestire, 20 ianuarie 2017.

II. TENDINȚE GENERALE

Datele monitorizării relevă faptul că unele materiale jurnalistice au fost realizate cu abateri de la normele deontologice. De asemenea, au fost identificate elemente caracteristice practicilor de propagandă și manipulare informațională, cum ar fi:

Prezentarea selectivă a faptelor - Publika TV, Prime TV, Deschide.md, Accent TV;

¹Codul deontologic al jurnalistului din Republica Moldova, http://consiliuldepresa.md/fileadmin/fisiere/documente/cod_d_rom.pdf

²Ghid de stil cu norme etice pentru jurnaliști, API, http://www.unicef.org/moldova/Ghid_Etica_Jurnalist_RO.pdf

³Cătălin Zamfir, Lazăr Vlăsceanu, Dicționar de Sociologie, București, 1998, p. 332., p. 457. <http://vignette4.wikia.nocookie.net/nccmn/images/1/1c/Dictionar-de-Sociologie-Catalin-Zamfir-Lazar-Vlasceanu.pdf/revision/latest?cb=20150813042511&path-prefix=ro>

Omission unor fapte din relatarea subiectelor - abateri constatate la **Publika TV, Prime TV, Accent TV, Pan.md, Sputnik.md, RTR, Gagauzinfo.md, Newsmr.com;**

Omission subiectelor⁴ de pe agenda zilei - **Accent TV, RTR, Pan.md;**

Lipsa pluralismului de opinii - încălcarea a Codului Deontologic și a Codului Audiovizualului, constatată la **Publika TV și Prime;**

Estomparea - prezentarea detaliilor sau a informațiilor irelevante în detrimentul esenței - **Publika TV;**

Generalizarea - prezentarea unei opinii sau idei drept opinie a majorității - **Publika TV;**

Manipulare prin imagini - tehnică utilizată de **Publika TV.**

III. ANALIZA DATELOR

Subiectul 1. Validarea rezultatelor alegerilor prezidențiale de la 13 noiembrie 2016⁵

La 13 decembrie 2016 Curtea Constituțională a validat rezultatele turului doi al alegerilor prezidențiale, iar liderul Partidului Socialiștilor, Igor Dodon, a fost declarat oficial președinte al Republicii Moldova. În timpul ședinței, reprezentanții Partidului Acțiune și Solidaritate (PAS), a cărei candidată, Maia Sandu, a pierdut scrutinul din 13 noiembrie, au depus o contestație, invocând inclusiv faptul că mii de moldoveni din diaspora nu au putut vota, și au solicitat invalidarea alegerilor. Același lucru l-au cerut câțiva tineri dintr-o organizație unionistă, care au protestat în fața Curții.

Publika TV, în **principala ediție de știri a zilei**, și **Prime TV** la „**Primele știri**” au prezentat selectiv informația, anunțând despre decizia Curții Constituționale și protestele tinerilor, însă au trecut sub tăcere contestația depusă de PAS și argumentele întru susținerea acesteia. În condițiile în care, după turul doi de scrutin, sute de cetățeni moldoveni, stabiliți peste hotare, au sesizat instanțele de judecată, acuzând încălcarea dreptului la vot, iar PAS a depus mai multe acțiuni judiciare privind încălcarea legislației electorale, argumentele aduse de reprezentantul partidului în favoarea invalidării scrutinului constituie fapte relevante, fără de care știrea nu este completă. De asemenea, validarea alegerii președintelui țării este în sine unul dintre cele mai importante evenimente din viața unui stat, respectiv ar fi trebuit reflectat pe larg, cu toate faptele produse în ziua evenimentului, precum și cu background-ul corespunzător. Cele două știri au fost construite pe fapte selectate însă, unele fiind omise, iar **omisiunea** este o tehnică de manipulare informațională.

⁴HERJEU, Radu. Tehnici de manipulare, propagandă și persuasiune în televiziune, <https://dorinpopa.files.wordpress.com/2008/04/herjeu-radu-tehnici-de-propaganda-manipulare-si-pers-in-tv.pdf>

⁵Studiu de caz 1, <http://mediacritica.md/ro/studiu-de-caz-validarea-rezultatelor-alegerilor-prezidentiale-de-la-13-noiembrie-2016-omisiuni-si-abordare-selectiva/>

După o tehnică similară a fost prezentat evenimentul și în [buletinul de știri](#) de la *Accent TV*, unde nu s-a spus nimic despre contestația depusă de PAS și protestul din fața Curții Constituționale, dar și la [Sputnik.md](#), care la fel a omis unele detalii. Portalul a informat selectiv despre validarea alegerilor, prezentând doar o parte din faptele relevante. La fel, publicația online *Pan.md*, care a transmis [două știri](#) despre eveniment, nu s-a oprit la detaliile ședinței - raportul CEC sau contestația PAS.

Celelalte media monitorizate au reflectat evenimentul respectând, în general, normele deontologice și standardele de pluralism și echidistanță.

2. Adoptarea în prima lectură a proiectelor de lege cu privire la amnistia fiscală și liberalizarea capitalului⁶

Un grup de deputați, din care a făcut parte și președintele Parlamentului, Andrian Candu, a depus în Legislativ, la 1 decembrie 2016, două proiecte de lege ce prevăd ca persoanele care au capital nedeclarat sub formă de bunuri, bani, acțiuni sau cote-părți în societăți comerciale, să-l poată declara, plătiind 2% din valoare și plasându-l astfel în circuitul legal, însă fără să fie pedepsite pentru eschivarea de la plata impozitelor. Proiectele au fost adoptate în prima lectură în procedură de urgență, la 16 decembrie 2016. Organizațiile neguvernamentale active pe segmentele economie, integritate și anticorupție au explicat pericolele pe care le implică adoptarea proiectelor, iar unii politicieni din Opoziție au declarat că în acest mod guvernarea ar încerca să legalizeze banii obținuți în urma fraudei bancare din 2014. Subiectul a fost reflectat în presă, în special, la 14 decembrie când în Parlament au fost organizate dezbateri publice și la 16 decembrie când proiectele au fost adoptate în plen. La 16 decembrie, reprezentanți ai unor organizații neguvernamentale au protestat în fața Parlamentului, cerând scoaterea proiectelor de pe agenda legislativului, iar patru zile mai târziu, pe 21 decembrie, Oficiul Băncii Mondiale la Chișinău anunța, într-un [comunicat](#), că prevederile propuse comportă „un șir de riscuri de integritate”.

Publika TV și *Prime TV* au transmis despre dezbaterile din Parlament o știre cu titlul „[Proiectul legii privind liberalizarea capitalului și stimularea fiscală. Declarațiile președintelui Parlamentului](#)”, care a fost marcată de **lipsă de pluralism**. Raportul de surse utilizate în știre - trei reprezentanți ai autorităților care exprimă o opinie **pro** amnistie și un expert care exprimă o părere **neutră** - denotă carențe în echilibrul știrii și lipsa pluralismului de opinie. De asemenea, faptele au fost prezentate **selectiv**, din știre lipsind secvențe din intervențiile acelor participanți la dezbateri, care au criticat proiectele de lege. În consecință, produsul care a avut formă de știre nu a fost unul informativ, întrucât nu a răspuns la una dintre principalele întrebări ale știrii: de ce?

De ce autoritățile propun noile prevederi, de ce anume la acel moment, de ce sunt necesare țării și care vor fi consecințele acestei amnistii fiscale? În ambele cazuri - și în egală măsură la *Publika* și la *Prime* - reporterii nu au considerat oportun să anunțe cine sunt autorii proiectului și nu au spus că, de fapt, unul dintre ei este chiar Andrian Candu, folosit ca sursă în știre. Detaliul este relevant, în condițiile în care

⁶Studiu de caz 2, <http://mediacritica.md/ro/studiu-de-caz-adoptarea-prima-lectura-proiectelor-de-lege-cu-privire-la-amnistia-fiscală-si-liberalizarea-capitalului/>

normele propuse au fost contestate puternic pe motiv că ar fi dăunătoare pentru economie și sistemul de integritate al țării. De asemenea, reporterii au **omis** și faptul că proiectele au fost examinate în procedură de urgență, fără să existe avizul Guvernului, procedural obligatoriu, și fără consultarea partenerilor de dezvoltare - FMI și Banca Mondială.

La **omisiune**-a recurs și în știrile de la *Prime TV* și *Publika TV* din ziua de 16 decembrie, când cele două proiecte au fost adoptate în prima lectură. Reporterii au relatat despre eveniment fără să vorbească despre protestul din fața Parlamentului și despre dezbaterile din plen, unde deputații din Opoziție au criticat dur proiectele.

Deschide.md a realizat la subiect o știre cu titlul: „Candula dezbateri: liberalizarea capitalului și stimularea fiscală sunt niște drepturi, nu obligații”, în care reporterul a explicat detaliat ce reprezintă și cum vor funcționa prevederile, însă nu a inclus și opiniile critice exprimate de alți participanți, citând doar reprezentanții autorităților, care au exprimat opinii **pro**. În trecut, a fost citat expertul în economie Roman Chircă, care a spus că „o astfel de inițiativă este binevenită, dar că îi lipsește o componentă importantă, și anume, motivația persoanelor de a-și declara proprietățile”. Astfel, prin **selectarea părtinitoare** a opiniilor și **lipsa pluralismului**, cititorii nu au fost informați obiectiv, întrucât ei nu au aflat că normele propuse comportă și pericole, care au fost expuse pe larg și argumentate de către reprezentanții societății civile.

Deși **omisiune** subiectelor de pe agenda zilei este o tehnică frecventă de manipulare informațională, postul *RTR Moldova* nu a reflectat, în edițiile sale de știri, nici dezbaterile din 14 decembrie și nici adoptarea, peste două zile, a celor două proiecte de lege. În schimb a plasat, pe pagina sa web, o știre scurtă preluată de pe golos.md, cu titlul „Майя Санду вышлала протест против законопроекта о либерализации капитала”, în care a informat că lidera PAS, Maia Sandu, a participat alături de reprezentanți ai societății civile la un flashmob organizat în fața Parlamentului.

Subiectul celor două proiecte de lege a lipsit și din buletinele de știri de la *Accent TV*- atât la 14 decembrie, cât și la 16 decembrie-, dar și de pe portalurile gagauzinfo.md și newspmr.ru. Celelalte mass-media monitorizate au reflectat subiectul respectând, în general, normele deontologice și standardele de pluralism și echidistanță.

3. Protestele angajaților din învățământ⁷

La începutul lunii ianuarie 2017, Federația Sindicală a Educației și Științei a înaintat Guvernului o serie de revendicări, între care majorarea cu 50% a salariilor profesorilor. Liderii sindicali au discutat subiectul în cadrul mai multor întâlniri cu reprezentanții Cabinetului de miniștri, iar la 17 ianuarie câteva sute de angajați în învățământ au protestat în PMAN. După ce reprezentanții Executivului au promis schimbarea metodologiei de calculare a salariilor în educație, indexarea burselor cu

⁷ Studiu de caz 3, <http://mediacritica.md/ro/studiu-de-caz-protestele-angajatilor-din-invatamant-relatate-cu-omisiuni-pentru-face-loc-laudelor-la-adresa-guvernului/>

5% și majorarea indemnizației unice pentru profesorii începători, liderii sindicali au anunțat că sistează protestul și așteaptă ca Guvernul să pună în practică cele promise.

Publika TV a tratat subiectul în mai multe știri difuzate în zilele de 10-18 ianuarie. Toate au fost întocmite din perspectivă guvernamentală, fără ca să fie expuse clar revendicările profesorilor, ceea ce constituie **prezentarea selectivă a faptelor**. La fel, în știrile difuzate la TV și plasate, ulterior, pe pagina web a postului, secvențele din cadrul discuțiilor sindicaliştilor cu Pavel Filip au fost selectate în așa fel, încât în ele au nimerit doar argumentele premierului și niciuna dintre pretențiile față de guvernare, sonorizate de liderii sindicatelor. (Vezi exemplu, știrile „[Salarii mai mari în educație! Solicitățile premierului Pavel Filip](#)”, din 10 ianuarie și „[Premierul Pavel Filip în dialog cu sindicatele din învățământ: la cinci din șase solicitări au fost găsite soluții](#)”, din 11 ianuarie). În cea de-a doua știre, deși în titlu și în manșetă se vorbește despre existența a șase revendicări, în text nu se spune care sunt acestea, precum nu se spune care sunt cele cinci soluții identificate. La fel, nici din această știre consumatorii de media n-au aflat opinia sindicaliştilor cu care a negociat premierul în privința celor cinci soluții.

Tehnicile de manipulare informațională -**omisiunea și prezentarea selectivă a faptelor** - au fost preluate și în următoarea știre la acest subiect, difuzată la 16 ianuarie cu titlul: „[Pavel Filip, la întrevvedereea cu sindicatele: Soluțiile se identifică în cadrul dialogului](#)”. În ziua protestului profesorilor, la ora 16.47, pe **Publika.md**, a apărut știrea cu titlul „[Sindicatele din învățământ sistează protestele](#)”, fără să se spună mai întâi că, mai devreme, în fața Guvernului au avut totuși loc proteste. În aceeași seară, în principala ediție de știri a zilei de la **Publika TV, Newsroom**, care începe la ora 19.00, a fost difuzată o știre prin care a fost consemnat evenimentul, însă nu au fost oferite prea multe informații relevante. Reporterii au anunțat că protestatarii au cerut „majorarea salariului de funcție”, fără să precizeze cu cât. Nici în text și nici în cele câteva vox-uri culese de jurnalist de la participanții la manifestație nu a fost numită cota creșterii salariale solicitate. S-a anunțat că în fața manifestațiilor a ieșit viceministra Educației, Elena Cernei, care „a declarat că membrii Guvernului analizează posibilitatea majorării salariilor pentru profesori”, după care sindicaliştii ar fi decis să întrerupă protestele. Nici în declarațiile viceministrei Cernei, nici în textul reporterului, nu au fost transmise informații concrete referitoare la soluțiile pentru revendicările profesorilor, ceea ce poate fi calificat ca o formă de **estompare**. S-a încercat ascunderea, pe cât este posibil, a informației care transmite ideea că în timpul Guvernării Filip în țară există probleme sociale și că cineva este nemulțumit de administrarea unor sectoare.

Știrile difuzate la acest subiect de **Prime TV** au fost realizate dintr-o singură sursă - una oficială -, fiind expusă doar poziția Guvernului: „[Premierul Pavel Filip în dialog cu sindicatele din învățământ - la cinci din șase solicitări au fost găsite soluții](#)” și „[Nou sistem de salarizare. Guvernul negociază cu sindicatele din învățământ](#)”.

Celelalte media monitorizate au reflectat protestul și revendicările Sindicatelor respectând, în mare, normele deontologice și standardele de pluralism și echidistanță.

4. Declarația lui Igor Dodon la Moscova privind anularea Acordului de Asociere cu UE

La 17 ianuarie 2017, președintele Igor Dodon a declarat la Moscova că, dacă partidul său va câștiga alegerile parlamentare din 2018, Legislativul de la Chișinău va anula Acordul de Asociere al Republicii Moldova la Uniunea Europeană, pe motiv că acesta nu ar fi adus niciun beneficiu țării noastre. Denunțarea Acordului, semnat la 27 iunie 2014, ar însemna însă schimbarea cursului european al Republicii Moldova.

Publika TV a transmis mai multe știri referitoare la vizita lui Igor Dodon, însă informația despre declarația privind anularea Acordului de Asociere a apărut în contextul reacției liderului PDM, Vlad Plahotniuc. Astfel, la ora 16.40, pe pagina web **Publika.md** a fost plasată știrea „REAȚIA președintelui PDM, Vlad Plahotniuc, la anunțul lui Dodon privind denunțarea Acordului de Asociere cu UE”, care este o secvență din unul dintre jurnalele **Publika TV**. Din știre, telespectatorii au fost informați mai întâi despre faptul că Vlad Plahotniuc, PDM și, în trecut, Valeriu Munteanu de la PL se pronunță contra anulării Acordului, și abia apoi - că Dodon are o asemenea intenție. Astfel, a avut loc o **inversare** a faptelor al cărei scop a fost să scoată în evidență și să impună o opinie - în cazul dat, a lui Vlad Plahotniuc și PDM - în detrimentul expunerii firești a faptelor: mai întâi a fost declarația, apoi reacția.

Știrea „Dodon, la Moscova: Dacă PSRM va avea majoritatea, voi anula Acordul de Asociere cu UE”, împreună cu video de la Moscova, a apărut pe **Publika.md** abia la ora 19.08. Ulterior, **Publika TV** a transmis și opiniile unor experți invitați în platou, dar și reacția premierului Pavel Filip la declarația lui Igor Dodon despre Acord. În știrea „Premierul Pavel Filip comentează în presa internațională declarațiile făcute de președintele Dodon la Moscova”, reporterii au anunțat că prim-ministrul moldovean a declarat, pentru Associated Press, că „nu va permite nimănui să anuleze Acordul de Asociere”, declarațiile lui fiind preluate de „mai multe instituții media din Statele Unite, dar și din Europa”. Totuși, din link-urile incluse în știre, doar două fac referire la știri privind declarația premierului. Celelalte sunt fie inaccesibile, fie fac referire la știri în care nu este vorba de premier.

Modul de prezentare a acestui subiect - prin inversarea faptelor și prin accentul pus pe „succesul” din presa internațională al premierului de la Chișinău, dar și prin lipsa reacțiilor altor politicieni locali, care puteau fi solicitați de jurnaliști să comenteze declarațiile președintelui moldovean - arată că s-a urmărit crearea unei imagini de „salvatori” pentru Vlad Plahotniuc și Pavel Filip, mai puțin informarea și explicarea pentru publicul larg a contextului și a consecințelor celor declarate de Igor Dodon.

Prime TV a transmis două știri la subiectul dat: una despre declarațiile lui Igor Dodon, a două conținând, ca și știrea de la **Publika**, opinia lui Vlad Plahotniuc (două alineate), poziția PDM (trei alineate) și o frază din reacția lui Valeriu Munteanu de pe Facebook. La rândul său, portalul **Pan.md** nu a transmis nicio știre despre declarația făcută de Dodon la Moscova. **Excluderea/omisiunea** de pe agenda zilei a subiectelor relevante sau înlocuirea lor cu altele neimportante reprezintă o tehnică de manipulare.

Gagauzinfo.md a reflectat vizita lui Igor Dodon la Moscova, declarația despre Acord regăsindu-se într-un video cu o durată de 29 de minute, pe care *Gagauzinfo.md* l-a preluat. De asemenea, portalul a **omis** reacțiile la declarațiile lui Igor Dodon.

[Accent TV](#) a reflectat vizita la Moscova pe larg, declarația referitoare la denunțarea Acordului de Asociere fiind inserată în una dintre știri, de rând cu alte fragmente din discursul lui Igor Dodon. Postul a **omis** să transmită reacțiile politicianilor din țară la declarațiile președintelui Dodon, inclusiv la cea referitoare la Acordul de Asociere.

Și la *RTR Moldova*, în principala ediție de știri a zilei, declarația în cauză a fost inclusă într-un colaj despre care prezentatoarea a anunțat că va conține cele mai relevante declarații ale lui Igor Dodon și Vladimir Putin. Jurnaliștii au tratat anunțul referitor la intenția de a anula Acordul de Asociere ca pe oricare altă declarație și au **omis** reacțiile pe care acesta le-a generat în țară în aceeași zi. La fel, din știre au lipsit informațiile de context despre acest subiect. Celelalte instituții media monitorizate - în special, *Ziarul Național* și *Deschide.md*- au reflectat evenimentul respectând, în general, normele deontologice și standardele de pluralism și echidistanță jurnalistice.

5. Bilanțul activității Guvernului la un an de la investire⁸

La 20 ianuarie 2017, Prim-ministrul Pavel Filip a susținut un briefing, în care a făcut bilanțul activității Guvernului pe care îl conduce, cu prilejul unui an de la investire, care se împlinea în acea zi. Premierul a trecut în revistă, în termeni pozitivi, acțiunile Executivului și a adresat mai multe mesaje Opoziției, reproșându-i, între altele, că ar fi făcut previziuni pesimiste și că nu ar fi crezut în reușita echipei guvernamentale.

[Publika TV](#), în principala ediție de știri a zilei, [Newsroom](#), a difuzat un subiect cu mai multe componente, inclusiv o intervenție live. Reporterii au transmis declarațiile premierului și le-au comentat, accentuând că acțiunile enumerate de Pavel Filip au fost posibile „**datorită eforturilor depuse de echipa pe care o conduce**”. Prin text și comentarii jurnaliștii de la *Publika* i-au substituit, de facto, pe reprezentanții Guvernului, care în mod firesc își apără cauza și luptă cu oponenții politici. Totodată, reporterii au **omis** informațiile de context sau background-ul care, în știri, are rolul să completeze tabloul celor prezentate și să-i ajute pe consumatori să-și facă o impresie adecvată asupra celor întâmplate. De exemplu, din știrile de la *Publika TV* a lipsit informația despre faptul că Guvernul Filip a fost investit noaptea, în pofida masivelor proteste stradale, dar și despre faptul că Legea cu privire la Procuratură, enumerată de premier printre reușite, a fost votată de Parlament, și nu de Guvern, și că s-a întâmplat aceasta nu la inițiativa Executivului, ci a fost o condiție pusă de partenerii europeni.

Tot la *Publika TV*, pe 21 ianuarie, a fost difuzată știrea cu titlul „[Suntem mulțumiți!](#)” [Ce spun moldovenii despre Guvernul Pavel Filip](#)”, realizată în baza unui vox-populi. În introducere, prezentatorul a anunțat că „Guvernul condus de Pavel Filip a trecut

⁸Studiu de caz 4, <http://mediacritica.md/ro/studiu-de-caz-bilantul-activitatii-guvernului-la-un-de-la-investire/#prettyPhoto>

testul încrederii” și că „moldovenii au dat o notă bună Cabinetului de miniștri”, iar cele opt persoane care apar intervievate în stradă au exprimat doar opinii favorabile la adresa lui Filip, ceea ce indică asupra faptului că ele au fost selectate special pentru a lăsa impresia că în societate există o opinie omogenă (pozitivă) despre activitatea premierului. La fel, prin textul prezentatorului **s-a generalizat**: „Moldovenii au dat o notă bună”. Această afirmație este **falsă**, or, opiniile exprimate de opt moldoveni nu pot fi date drept opinia tuturor. În plus, în aceeași știre, pe fundalul vocii oamenilor au fost proiectate de două ori imagini în care în cadru apăreau Pavel Filip și Vlad Plahotniuc, iar în spatele lor - un panou cu însemnele Partidului Democrat. O singură dată, în știre, Pavel Filip a fost arătat de la tribuna Guvernului și niciodată - alături de membrii Cabinetului. Astfel, mesajul transmis printr-o asemenea **manipulare prin imagini** este că activitatea bună a premierului este și un merit al lui Vlad Plahotniuc, precum și că se datorează faptului că Pavel Filip face parte din Partidul Democrat.

Postul **Accent TV** nu a reflectat bilanțul făcut de Prim-ministru nici în ediția de știri [de limbă română](#), nici în cea [de limba rusă](#). Reiterăm, aici, că **omisiunea** subiectelor relevante de interes public din programul zilei este o tehnică de manipulare.

CONCLUZII

Tendențele de încălcare a normelor deontologice și de utilizare a tehnicilor de manipulare în reflectarea evenimentelor de interes public major, semnalate în rapoartele⁹ CJI din anul 2016¹⁰, s-au menținut și pe parcursul lunilor decembrie 2016 și ianuarie 2017, însă au avut o intensitate mai mică. Acest fapt poate fi explicat prin perioada monitorizării - una post-electorală, când interesele politicienilor/grupurilor care dețin instituții media nu au mai fost atât de acute ca în campania electorală. În consecință, tehnicile de manipulare folosite au fost mai puține, cea mai frecventă fiind **omisiunea** - atunci când din știri au fost omise evenimente sau detalii ce l-ar dezavantaja pe proprietarul instituției media sau i-ar avantaja pe adversarii acestuia.

Datele monitorizării arată că preocuparea unor jurnaliști la reflectarea evenimentelor de interes public nu este informarea completă, echilibrată și echidistantă a publicului, ci accentuarea meritelor unor politicieni sau denigrarea altora.

În cea mai mare parte, în știrile difuzate de mass-media monitorizate a persistat tendința de a-i prezenta într-o lumină exclusiv pozitivă pe unii subiecți și de a-i dezavantaja mediatic pe alții - prin **selectarea faptelor, omisiuni, exagerări, prin estomparea elementelor negative**. Drept urmare, în multe cazuri, faptele au fost prezentate unilateral, fără asigurarea echilibrului știrilor și a pluralismului de opinii.

⁹Raport de monitorizare nr. 1, http://media-azi.md/sites/default/files/CJI_Media_Monitoring_Report_Nov.2015-Jan.2016_RO.PDF

¹⁰Raport de monitorizare nr. 2, http://mediacritica.md/wp-content/uploads/2016/05/Raport_trimestrial_de_monitorizare_CJI.pdf

Elemente de manipulare informațională au fost constatate mai des în știrile *PublikaTV*, *Prime TV*, *Accent TV* și, mai puțin, la *Sputnik*, *Deschide.md*, *Pan.md* și *RTR*.

RECOMANDĂRI

La selectarea subiectelor pentru reflectare în edițiile informative, instituțiile media ar trebui să țină cont de gradul de interes public pe care îl reprezintă fiecare subiect, precum și de importanța și impactul acestuia pentru societate; la realizarea știrilor, reporterii să pornească de la o perspectivă neutră asupra subiectelor, pentru a reflecta corect realitatea și a oferi publicului o informație obiectivă, echidistantă și clară.

Managerii instituțiilor de presă ar trebui să ceară de la angajați - ori să-i instruiască, dacă este cazul - ca aceștia să se conducă de normele Codului Deontologic și de standardele de calitate existente în jurnalism. Instituțiile media ar trebui să se abțină de la laudarea și exagerarea, prin diferite tehnici, a meritelor unor politicieni și de la desconsiderarea altora. Din știri, publicul urmează să fie informat, și nu influențat.

Jurnaliștii ar trebui să abandoneze practicile de prezentare unilaterală a faptelor.

Consiliul Coordonator al Audiovizualului ar trebui să monitorizeze modul în care radiodifuzorii asigură pluralismul de opinie și respectă legislația și normele europene în domeniul audiovizualului cu privire la informarea corectă, obiectivă și pluralistă. Este important ca autoritatea de reglementare să se autosesizeze în caz de necesitate.

Consumatorilor de presă li se recomandă să se informeze din mai multe surse media, pentru a evita riscul de a primi o informație eronată și manipulative.